

УДК 340.0 + 342.5

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ТРИБУНАЛ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА 2015–2016 РОКІВ: РЕФОРМИ ТА ПРОБЛЕМИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Василь КОПЧА,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Ужгородського національного університету

АНОТАЦІЯ

Ця стаття має за мету аналіз розвитку Конституційного Трибуналу Республіки Польща в аспекті його конституційного і законодавчого статусу, а також проблем, пов'язаних із конституційною кризою 2015–2016 років. Особливу увагу приділено законодавчим засобам, спрямованим на послаблення органу конституційної юрисдикції в Польщі в період 2015–2016 років, зокрема істотному зниженню гарантій незалежності Конституційного Трибуналу.

Зроблено висновки щодо напрямів обмеження гарантій незалежності Конституційного Трибуналу, посилення його політизації через використання інструменту закону. Характер таких засобів виявив намір законодавця вивести їх за межі конституційного контролю, різко обмежити й ускладнити діяльність Конституційного Трибуналу. Такий підхід показує потенційну загрозу з боку парламентської більшості використати спеціальний закон про конституційний суд для звуження дієвості інституту конституційного контролю.

Ключові слова: Республіка Польща, Конституційний Трибунал, незалежність суду, верховенство права.

CONSTITUTIONAL TRIBUNAL OF THE REPUBLIC OF POLAND 2015–2016: REFORM AND INDEPENDENCE PROBLEMS

Vasyl KOPCHA,

Candidate of Law Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory and History State and Law
of Uzhgorod National University

SUMMARY

The purpose of this article is to analyze the development of the Constitutional Tribunal of the Republic of Poland in terms of its constitutional and legislative status, as well as the problems related to the constitutional crisis of 2015–2016. Particular attention has been paid to legislative measures aimed at weakening the body of constitutional jurisdiction in Poland in the period 2015–2016, in particular a significant reduction in the guarantees of independence of the Constitutional Tribunal.

Conclusions were made regarding the directions of limiting the guarantees of independence of the Constitutional Tribunal, strengthening its politicization through the use of the instrument of law. The nature of such remedies revealed the intention of the legislator to remove them from the limits of constitutional control and to sharply restrict and complicate the activities of the Constitutional Tribunal. This approach shows the potential threat on the part of the parliamentary majority of using a special law on the constitutional court to narrow the effectiveness of the institution of constitutional control.

Key words: Republic of Poland, Constitutional Tribunal, court independence, rule of law.

Постановка проблеми. Розуміння змісту правових реформ у постсоціалістичних державах є актуальним завданням для України. Певний напрям реформи у правовій сфері – чи йдеться про зміну норм конституції чи лише законів – якщо реформу сприймати буквально, полягає в розгортанні базових конституційних принципів, удосконаленні відповідних механізмів їх запровадження. Другий аргумент актуальності полягає в тому, що таку настанову нерідко варто підкреслювати під час оцінювання тієї чи іншої реформи в пострадянських країнах. Однак емпіричний масив доводить, що наведена теза є актуальною не лише для пострадянського простору, а й також для деяких держав-членів Європейського Союзу. У 2011–2012 рр. постала проблема «перебудови» Конституційного Суду Угорщини. У 2015–2016 рр. спроби змінити інституційний дизайн Конституційного Трибуналу Республіки Польщі викликали спочатку політичний інцидент, який згодом переріс у конституційну кризу держави. Це дивно, адже Польща однією з перших у Східній Європі заснувала орган конституційної юрисдикції (1985 р.), і до 2015 р. правові

реформи в цій державі відзначалися системністю, зваженістю та дотриманням правової континуїти.

Актуальність теми дослідження підтверджується також її поодинокими спробами вивчення в Україні (К. Закоморної [1], О. Драчова [2], І. Маринів [3; 4; 5]).

Метою і завданням статті є аналіз розвитку Конституційного Трибуналу Республіки Польща в аспекті його конституційного і законодавчого статусу, а також проблем, пов'язаних із конституційною кризою 2015–2016 рр.

Виклад основного матеріалу. Варто почати з того, що статус Конституційного Трибуналу визначається Конституцією 1997 р. [6], ст. 197 якої покладає на закон врегулювання «організації Конституційного Трибуналу та порядок провадження у ньому». Треба зауважити, що, окреслюючи рамкові повноваження та гарантії діяльності Трибуналу, у ст. 194 Конституція визначає також, що Трибунал складається з 15 суддів, які обираються індивідуально Сеймом на 9-річний строк із числа осіб, які відзначаються своїми знаннями права, а голова і заступник голови Трибуналу призначаються президентом із числа кандидатів, запропонованих загальними зборами суддів Трибуналу. Організа-

ція і діяльність Конституційного Трибуналу регулювалася спочатку Законом 1985 р., а пізніше – Законом 1997 р. Загалом Конституційний Трибунал уважався впливовою інституцією серед органів влади Польщі й авторитетним у суспільстві.

Ескаляція конституційної кризи відбувалася динамічно. 25 червня 2015 р. Сейм ухвалив новий Закон про Конституційний Трибунал (набув чинності 30 серпня 2015 р.). Згідно зі ст. 137 цього Закону, передбачено обрання чинним на той час Сеймом 7-го скликання наступників для всіх суддів, для яких у 2015 р. завершувався термін повноважень (таких суддів було 5), у строк не більше 30 днів із дня набрання чинності цим Законом [7]. Особливості ситуації вже в той час полягали в тому, що у трьох суддів мандат закінчувався в межах повноважень Сейму 7-го скликання (на початку листопада 2015 р.), а ще у двох – у межах строку повноважень Сейму 8-го скликання (у грудні 2015 р.), який мав бути сформований за наслідками чергових парламентських виборів (почав працювати 12 листопада 2015 р.).

8 жовтня 2015 р. на своїй останній сесії Сейм обрав всіх п'ятьох суддів (отримали назву «жовтневі судді»). Сейм 7-го скликання заповнив вакансії суддів, які відкривалися в межах строку його повноважень (три посади), а також ті вакансії, які відкривалися за межами строку його повноважень (дві посади). За законом суддя вступає на посаду із принесенням присяги перед президентом, однак глава держави відмовився організувати відповідну церемонію.

Новообраний склад Сейму, який почав діяльність 12 листопада 2015 р., ужив заходів щодо істотних змін у статусі інституту конституційного правосуддя. Спочатку група депутатів (партія «Громадянська платформа») заново звернулися до Конституційного Трибуналу щодо неконституційності положень Закону «Про Конституційний трибунал», а 19 листопада 2015 р. Сейм вніс до названого Закону низку змін (проект закону внесено за три дні до цього, а вже 20 листопада 2015 р. президент його ухвалив) [8]. До ст. 12 Закону вносилися зміни, в її новій редакції було встановлено, що голова і заступник голови Трибуналу призначаються президентом на 3-річний строк з-поміж 3 кандидатур, запропонованих загальними зборами суддів Конституційного Трибуналу з можливістю переобрання. Але головне призначення цього Закону було іншим: ст. 2 поправки передбачала: «Термін повноважень нинішнього голови і заступника голови Конституційного Трибуналу закінчується після трьох місяців із дня набрання чинності Закону».

Законодавча новела 19 листопада 2015 р. викликала реакцію: від 23 до 30 листопада 2015 р. до Конституційного Трибуналу були подані звернення щодо її неконституційності від: а) групи депутатів Сейму; б) Захисника прав людини; в) Національної ради юстиції (конституційний орган, уповноважений на захист незалежності судової влади); г) голови Верховного Суду.

Однак Сейм продовжував діяльність в обраному напрямі. 25 листопада 2015 р. він ухвалив п'ять резолюцій, якими оголосив «недійсними» п'ять резолюцій від 8 жовтня 2015 р. про обрання суддів.

Відкривши провадження щодо перевірки конституційності закону від 19 листопада 2015 р., 30 листопада 2015 р. Конституційний Трибунал, згідно з нормами Цивільного процесуального кодексу (ст. ст. 730 і 755) у сукупності зі ст. 74 Закону «Про Конституційний Трибунал», ужив «превентивних заходів» і висунув Сейму вимогу утриматися від обрання нових суддів до винесення рішення в цій справі. Однак, незважаючи на такі заходи, ужиті Конституційним Трибуналом, 2 грудня 2015 р. Сейм п'ятьма ухваленими резолюціями обрав п'ятеро нових суддів Конституційного Трибуналу. Уже вночі (3 грудня о 1:30 ранку) президент прийняв присягу 4 новообраних суддів, 9 грудня – ще

одного судді. Проте голова Конституційного Трибуналу надав цим суддям статус працівників суду, які не виконують судових функцій [9].

3 грудня 2015 р. Конституційний Трибунал виніс рішення за скаргою від 17 листопада 2015 р. (справа К 34/15), у якому постановив, що законодавча основа для обрання трьох суддів, що заміщають тих суддів, чий мандат закінчився до закінчення терміну дії попереднього Сейму, була дійсною, Президент був зобов'язаним прийняти їхню присягу. Законодавча основа для проведення виборів двох інших суддів була, навпаки, визнана неконституційною [10]. Унікальність ситуації полягала в тому, що сам Конституційний Трибунал брав активну участь у вирішенні проблеми, яка стосувалася закону щодо нього та процедур його формування.

9 грудня 2015 р. Конституційний Трибунал ухвалив рішення про конституційність поправок від 19 листопада 2015 р. щодо Закону про Конституційний Трибунал (справа К 35/15), у якому постановив, що ст. 137а визнається неконституційною, виходячи з того, що вона дозволила обрання трьох суддів за новими правилами Сейму на заміну суддів, чий термін завершився 6 листопада 2015 р. Трибунал також постановив, що термін суддів починається з моменту їх обрання, а не із дня, коли вони принесли присягу. Отже, термін у 30 днів, установлений для президента для прийняття присяги від судді, обраного Сеймом, був також визнаний неконституційним. Крім того, Трибунал постановив, що введення трирічного перебування на посаді для голови і заступника голови Трибуналу є конституційним, але можливість їх переобрання порушує Конституцію, оскільки це може підірвати незалежність судді. Нарешті, виявлено, що дострокове припинення терміну повноважень голови Трибуналу, як і його заступника, є неконституційним [11].

Як засвідчують юридичні позиції Конституційного Трибуналу з наведеного рішення, він визнав неконституційною: 1) практику зловживання церемоніалом прийняття присяги судді як умови вступу на посаду; 2) практику створення законом «підстав» для звільнення голови Трибуналу та його заступника в межах строку повноважень; 3) саму можливість перебування на адміністративній посаді в Конституційному Трибуналі більше одного терміну.

Конституційне протистояння було продовжене 22 грудня 2015 р., коли Сейм ухвалив нову поправку до Закону про Конституційний Трибунал (затверджена Сенатом 24 грудня 2015 р., опублікована 28 грудня 2015 р. і набула чинності «у день оприлюднення»). Набрання чинності Законом «у день оприлюднення» було покликано уникнути превентивного конституційного контролю за його змістом.

Отже, внесені зміни передбачали таке:

– Трибунал загалом розглядає справи «повним складом», який складає 13 із 15 суддів, хоча деякі питання (індивідуальні скарги та попередні запити) будуть вимагати присутності 7 суддів. Рішення з боку «повного складу» Суду вимагають дві третини голосів (раніше – проста більшість голосів);

– Трибунал повинен розглядати справи в тій послідовності, у якій вони були подані (без права визначати їхню «пріоритетність»), навіть більше, встановлювалося в новій редакції ст. 87 Закону, що «судовий процес не може відбутися раніше, ніж через три місяці з дати вручення учасникам процесу повідомлення про час і з питань, виголошених на повну силу, – через 6 місяців»;

– дострокове припинення повноважень судді більше не буде оголошуватися загальними зборами Конституційного Трибуналу. Замість цього збори повинні готувати звернення до Сейму, у якому будуть прохати про оголошення «спливу» мандата, а Сейм зробить таку заяву;

– вводилося право президента Польщі і міністра юстиції почати дисциплінарний розгляд стосовно судді Трибуналу (один із видів дисциплінарного стягнення – звільнення з посади);

– деякі положення Закону, які стосувалися незалежності суду, узагалі скасовувалися. Так, наприклад, скасована ст. 16, яка передбачала: «Судді Трибуналу під час виконання функцій є незалежними і підпорядковані лише Конституції». Так само скасовувалася ст. 17, яка не лише вказувала, що «до складу Трибуналу входять 15 суддів», а й те, що суддів обирає Сейм і що «переобрання до Трибуналу не допускається» [12].

Вказаним законом Сейм ще більше ускладнив ситуацію. Дві групи депутатів Сейму, голова Верховного Суду, Захисник прав людини і ще деякі організації зробили подання про неконституційність Закону від 22 грудня 2015 р. 14 січня 2016 р. Конституційний Трибунал у повному складі вирішив розглянути справу К 47/15 – щодо конституційності законодавчих новел від 22 грудня 2015 р. – на підставі лише Конституції і без застосування передбачених ними змін, тому що вони безпосередньо стосувалися функціонування Трибуналу (звісно, два новообраних суддів заявили окремі думки, наполягаючи на тому, що поправки від 22 грудня 2015 р. вже набрали чинності і повинні бути застосовані й у тому випадку, коли розглядалися ці ж поправки на предмет конституційності). Окрім іншого, 30 січня 2016 р. Сейм схвалив державний бюджет на 2016 р., скоротивши бюджет Трибуналу на 10%.

Розглядаючи справу К47/15, Трибунал опинився перед дилемою, чи застосовувати (брати до уваги) законодавчі новели від 22 грудня 2015 р., оскільки передбачений ними кворум «повного складу» у 13 суддів було неможливо виконати, бо у Трибуналі посади суддів обіймали на той час 12 суддів. Отже, у своєму рішенні від 14 січня 2016 р., приймаючи клопотання про перегляд поправок, Трибунал постановив, що може розглянути поправки безпосередньо на підставі Конституції. Трибунал виходив із того, що тоді як судді звичайних судів пов'язані Конституцією і законами (ст. 178 Конституції), судді Конституційного Трибуналу пов'язані лише Конституцією (ст. 195 (1) Конституції).

У своєму рішенні від 9 березня 2016 р. (опублікованому на офіційному сайті Конституційного Трибуналу) Трибунал мотивував його передусім порушенням принципу незалежності Конституційного Трибуналу і незалежності своїх суддів [13].

Передусім Трибунал урахував аргументи заявників, зокрема й те, що всі вони підкреслили нагальну необхідність розглядати цей випадок безпосередньо відповідно до Конституції і без положень, що містяться в поправках до Закону. На їхню думку, неприйнятно, щоби підставою для ухвалення рішення були ті самі правила, які в даному випадку підлягають перевірці. Заявники зазначили, що парламент не має права обмежувати конституційно певну юрисдикцію Трибуналу за допомогою законів. Трибунал зобов'язаний здійснювати свої конституційні повноваження, незважаючи на будь-які законодавчі положення, які перешкоджають його ефективній і надійній роботі. Тому в п. 1.3 Трибунал дійшов висновку, що майбутнє рішення стосується положень Закону про Конституційний трибунал, які виступали водночас правовою основою для дій судової практики Суду, зокрема значних процедурних дій, спрямованих на дане рішення. Не може бути прийнятною ситуація, у якій предметом правового спору перед Трибуналом є положення, які системно і процедурно є підставою для вирішення спору. *На думку Трибуналу, підпорядкування суддів Трибуналу тільки Конституції, насамперед є похідною від завдань юрисдикції Конституційного Суду,*

які передбачають контроль над чинними законами (курсив автора – В. К.) (п. 1.6 рішення).

Трибунал зазначив, що (усупереч вимогам заявників) Закон про Конституційний Трибунал у версії до зміни не може бути використаний у цьому розгляді. Доки Конституційний Трибунал не розглядав сумісність Закону про внесення змін із Конституцією – діє презумпція його конституційності (п. 1.8).

Трибунал погодився з тим, що демократичний законотворчий процес не обмежується формальними аспектами законодавчого процесу, оскільки він повинен гарантувати розгляд різних причин і аргументів, створити можливість ухвалення законодавчим органом раціонального рішення. У зв'язку із цим Конституційний Трибунал висловив сумніви щодо «високої швидкості законодавчої процедури», яка була характерна для схвалення Закону від 22 грудня 2015 р. (п. 3.2). Трибунал також зазначив, що поспішний розгляд законопроекту і відмова від заходів і процедур Сейму, які дозволяють пояснити і критично оцінити правові рішення, не сприяють ні якості законодавства, ні матеріальній легітимності законодавчого процесу (п. 3.4 рішення). Автономія Сейму (ст. 112 Конституції) не означає повної свободи і свободи формувати окремі елементи законодавчого процесу та практику їх застосування. *Трибунал, окрім того, підкреслив, що оцінка конституційності закону, який стосується незалежності судів і суддів, має особливе значення, оскільки він є єдиною прийнятною формою втручання в питання, що стосуються судової системи, і таке втручання повинно бути в рамках Конституції (курсив автора – В. К.) (п. 3.6 рішення).*

Отже, Трибунал визнав Закон про внесення змін і доповнень від 22 грудня 2015 р. неконституційним, виходячи з: а) порушення порядку його ухвалення; б) несумісності деяких його положень зі змістом Конституції. Трибунал окремо оцінив можливість (на той час) відмови уряду офіційно оприлюднити рішення Конституційного Трибуналу: «Відстрочка моменту офіційного опублікування рішення Трибуналу означає збереження правової системи, в якій застосовуються положення, позбавлені презумпції конституційності <...>. Така ситуація викликає загрозу для прав і свобод громадян та порушує їхню довіру до держави та її законів, а також загалом підриває правову визначеність».

11 березня 2016 р. Європейська комісія за демократію через верховенство права (Венеціанська комісія) ухвалила висновок, у якому знайшла поправки від 22 грудня 2015 р. несумісними з вимогами верховенства права, вказавши: «<...> Навіть без такої конституційної основи такий контроль може бути виправданий особливим характером самої конституційної юстиції. Ідеться про установчу владу, а не звичайного законодавця, яка довіряє Конституційному Суду компетенції для забезпечення верховенства Конституції. Законодавство про Конституційний Суд має залишатися в рамках Конституції, і ця правова база теж повинна бути керована Судом. Простий законодавчий акт, який погрожує скасувати конституційний контроль, сам повинен бути оцінений щодо конституційності, перш ніж він може бути застосований судом. В іншому випадку звичайний закон, який просто заявляє, що «водночас конституційний контроль скасований – цей закон набирає чинності негайно», може бути сумним кінцем конституційного правосуддя. Сама ідея верховенства Конституції означає, що такий закон, який нібито ставить під загрозу конституційне правосуддя, необхідно контролювати і, за необхідності, анулювати Конституційним судом перш ніж він набере чинності» (п. п. 40–41 висновку) [14, с. 7].

У висновку також зазначено: «Конституційні демократії вимагають стримувань і противаг. У зв'язку із цим

там, де був установлений конституційний суд, одним із центральних елементів для гарантування стримувань і противаг є незалежний конституційний суд, чия роль особливо важлива в період сильної політичної більшості. Отже, Венеціанська комісія вітає той факт, що всі співрозмовники, з якими її делегація зустрілася у Варшаві, висловили свою прихильність Конституційному Трибуналу як гаранту верховенства Конституції в Польщі. Проте доки ситуація конституційної кризи щодо Конституційного Трибуналу залишається невирішеною і поки Конституційний Трибунал не може ефективно здійснювати свою діяльність, не тільки верховенство права в небезпеці, але також демократія та права людини. Повинно бути знайдено рішення для врегулювання нинішньої конфлікту щодо питання про склад Конституційного Трибуналу, який виник унаслідок дій колишнього Сейму. Венеціанська комісія закликає як більшість, так і меншість зробити все можливе, щоб знайти рішення в цій ситуації. У державі, заснованій на верховенстві права, будь-яке рішення повинно ґрунтуватися на зобов'язанні поваги і повного застосування рішення Конституційного Трибуналу. Тому Венеціанська комісія закликає всі державні органи, зокрема і Сейм, повною мірою поважати і виконувати рішення Трибуналу. Положення Поправок від 22 грудня 2015 р., що впливають на ефективність Конституційного Трибуналу, поставили б під загрозу не тільки верховенство права, але також функціонування демократичної системи, як викладено вище. Вони не можуть бути виправдані як заходи щодо виправлення становища стосовно відсутності «плюралізму» у складі Трибуналу. Замість того, щоб прискорити роботу Трибуналу, ці поправки, особливо взяті разом, могли б призвести до серйозного уповільнення діяльності Трибуналу і могли б робити його неефективним як гарант Конституції» (п. п. 135–137) [14].

Конституційна криза в Республіці Польща, яка набула членства в Європейському Союзі (далі – ЄС) з 1 травня 2004 р., привернула увагу інститутів ЄС уже в листопаді 2015 р., а із 13 січня 2016 р. ситуація стала активно обговорюватися керівництвом Європейської комісії й урядом Польщі.

13 квітня 2016 р. Європейський парламент схвалив резолюцію, у якій проявив стурбованість «фактичним паралічем Конституційного Трибуналу Польщі, що загрожує демократії, правам людини, верховенству права», та закликав польський уряд «поважати, опублікувати і повністю і без затримки виконати рішення Конституційного Трибуналу від 9 березня 2016 р. та виконати рішення 3 і 9 грудня 2015 р.». Крім того, Європарламент закликав «повною мірою виконувати рекомендації Венеціанської комісії» [15].

Водночас інститути ЄС виходили з того, що верховенство права є однією із загальних цінностей, на яких заснований Європейський Союз, що закріплено у ст. 2 Договору про Європейський Союз. Європейська комісія спільно з Європейськими парламентом і радою несе відповідальність за забезпечення дотримання принципу верховенства права як фундаментальної цінності ЄС. Європейська комісія, зокрема, акцентувала увагу на таких проблемах, як:

- призначення суддів Конституційного Трибуналу та здійснення рішень Конституційного Трибуналу 3 і 9 грудня 2015 р., пов'язаних із цим питань;

- Закон від 22 грудня 2015 р. про внесення змін до Закону про Конституційний трибунал, рішення Конституційного трибуналу від 9 березня 2016 р., пов'язане із цим Законом;

- ефективність конституційного контролю за нововведеними у 2016 р. законами.

18 травня 2016 р. Європейська комісія видала прес-реліз щодо дискусії про проект висновку про верховенство права в Польщі, у якому констатувала, що «їй досі не вдалося знайти вирішення проблем, виявлених Комісією», та нагадала польським властям документ, який встановлює методіку розгляду подібних ситуацій, пов'язаних із посяганнями на верховенство права в рамках Європейського Союзу (ішлося про документ від 11 березня 2014 р. «Нові основи ЄС щодо зміцнення верховенства права» [16]). Така методіка полягає в постійному діалозі між Комісією (з детальним інформуванням Європарламенту і Ради) і зацікавленою державою-членом і відбувається у три етапи. Після вивчення ситуації і вироблення конкретних рекомендацій, зокрема надання державі «правових рекомендацій» (перші два етапи), на третьому етапі, за відсутності задовільних результатів вирішення проблем у встановлені терміни, Комісія, Європарламент або група з 10 держав-членів можуть вдатися до «процедур ст. 7» (згідно зі ст. 7 Договору про ЄС, держава-член може бути обмежена у правах) [17].

Конституційна криза в Республіці Польща тривала. 1 червня 2016 р. Європейська комісія знову сформулювала свою позицію, згідно з якою в цій країні «політичні та правові спори, що стосуються складу Конституційного Трибуналу, а також неоприлюднення рішень, винесених Конституційним Трибуналом, призвели до виникнення заклопотаності щодо поваги до верховенства права» [18].

Висновки. Конституційна криза в Польщі, яка пізніше була розширена ухваленням змін до законів «Про Суспільне телебачення» та «Про поліцію», підтвердила нелінійність розвитку конституціоналізму в державах-членах ЄС, потенційну можливість неоднозначного розуміння ними механізмів верховенства права, зокрема, ролі Конституційного Суду як гаранта Конституції. Суть її полягає в намаганні парламентсько-урядової системи розширити прерогативи шляхом використання закону як засобу зниження гарантій незалежності конституційного правосуддя та його ефективності.

Конституційну ситуацію 2015–2016 рр. у Польщі необхідно розглядати в таких аспектах:

1. Перша проблема полягає в тому, що Закон від 22 грудня 2015 р., спосіб його ухвалення і набрання чинності демонструють намагання вивести його з під механізмів конституційного контролю (відсутність часової «дистанції» між офіційним оприлюдненням і набуттям чинності). З іншого боку, його зміст передбачає набір засобів, які посягають на незалежність Трибуналу, зокрема: а) кворум у 13 із 15 суддів (діючих суддів налічувалося 12); б) загальна умова для схвалення рішень – не менше двох третин голосів; в) мінімальні строки для початку розгляду справи, які унеможливають терміновість розгляду справ; г) надання президенту і міністру юстиції права ініціювання дисциплінарного провадження щодо судді; г) участь Сейму у припиненні повноважень судді. Наведені засоби, у поєднанні із засобами, передбаченими Законом від 19 листопада 2015 р. (яким припинилися повноваження голови і заступника голови Конституційного Трибуналу), свідчать про використання інструменту закону за межами верховенства права.

2. Використані законодавчі засоби проявляли намір законодавця вивести їх за межі конституційного контролю, різко обмежити й ускладнити діяльність самого Конституційного Трибуналу. До того ж такий підхід показує потенційну загрозу з боку парламентської більшості використати спеціальний закон про конституційний суд для звуження дієвості та незалежності інституту конституційного контролю.

Список використаної літератури:

1. Закоморна К. Роль Конституційного Трибуналу у змінах конституційного правопорядку республіки Польща. *Проблеми законності*. 2012. Вип. 118. С. 231–242. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2012_118_28.
2. Драчов О. Польський Конституційний Трибунал та міжнародні договори. *Форум права*. 2010. № 4. С. 326–332. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
3. Маринів І. Конституційний Трибунал в розумінні ст. ст. 10 та 173 Конституції Республіки Польща. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2010. № 18. С. 410–415. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2010_18_59.
4. Маринів І. Конституційний контроль у Республіці Польща: монографія; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків: Право, 2013. 159 с.
5. Маринів І. Конституційний контроль у Республіці Польща: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2012. 20 с.
6. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970780483>.
7. USTAWA z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064). URL: <http://trybunal.gov.pl/o-trybunale/akty-normatywne/ustawa-o-trybunale-konstytucyjnym>.
8. USTAWA z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. URL: <file:///C:/Users/www/Downloads/D2015000192801.pdf>.
9. Constitutional crisis in Poland, 2015–2016. URL: https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/09/HFHR_The-constitutional-crisis-in-Poland-2015-2016.pdf.
10. Judgment 3 December 2015 Ref. № K 34/15. URL: <http://trybunal.gov.pl/en/hearings/judgments/art/8748-ustawa-o-trybunale-konstytucyjnym>.
11. Judgment of 9 December 2015 Ref. № K 35/15. URL: <http://trybunal.gov.pl/en/hearings/judgments/art/8792-nowelizacja-ustawy-o-trybunale-konstytucyjnym>.
12. Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. URL: <file:///C:/Users/www/Downloads/D2015000221701.pdf>.
13. Wyrok z dnia 9 marca 2016 r. sygn. akt K 47/15. URL: <http://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/Sprawa?sprawa=16641&dokument=13819>.
14. Opinion on Amendments to the Act of 25 June 2015 on the Constitutional Tribunal of Poland. Adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11–12 March 2016). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)001-e).
15. Sytuacja w Polsce Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie sytuacji w Polsce (2015/3031(RSP)). URL: http://trybunal.gov.pl/fileadmin/content/nie-tylko-dla-mediow/rezolucja_PE.pdf.
16. A new EU Framework to strengthen the Rule of Law. CORRIGENDUM Annule et remplace le document COM (2014)158 final du 11.03.2014. Concerne la version anglaise de la Communication, point 2, dernier paragraphe. Brussels, 19.3.2014 COM (2014) 158 final/2. URL: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/com_2014_158_en.pdf.
17. European Commission. College discusses a draft Rule of Law Opinion on the situation in Poland Brussels, 18 May 2016. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1828_en.htm.
18. Commission Opinion on the Rule of Law in Poland and the Rule of Law Framework: Questions & Answers. Brussels, 1 June 2016. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-2017_en.htm.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Копча Василь Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Ужгородського національного університету

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Kopcha Vasyl Vasylovych – Candidate of Law Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Theory and History State and Law of Uzhgorod National University

kopcha_natalya@mail.ru